

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Jongvolwassenen en achteraf betalen

Annette Groen, Marcel Warnaar, Nouschka Veerman

Jongvolwassenen en achteraf betalen

Auteurs

Annette Groen

Marcel Warnaar

Nouschka Veerman

Inhoud

Conclusies en aanbevelingen	3
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Onderzoeksvraag.....	5
1.3 Opzet van het onderzoek	6
1.4 Leeswijzer.....	6
2. Gebruik kleine kredieten	7
2.1 Gebruik betaalmethoden/kleine kredieten	7
2.2 Overlap gebruik kleine kredieten.....	8
2.3 Perceptie kleine kredieten	8
2.4 Profiel gebruikers achteraf betalen	9
2.5 Redenen wel/geen gebruik achteraf betalen	10
2.6 Achteraf betalen	11
2.7 Welke situaties wel eens meegemaakt.....	12
2.8 Regulering achteraf betalen.....	13
3. Gebruik achteraf betalen in samenhang met financiële situatie en financieel gedrag	15
3.1 Financiële situatie	15
3.1.1 Rondkomen.....	15
3.1.2 Omgaan met financiële tegenvallers	15
3.1.3 Lenen.....	17
3.2 Sparen	18
3.3 Financieel gedrag.....	19
3.4 Geldstress.....	20
Literatuur	23
Bijlage 1 Onderzoeksopzet	24
1.1 Verkennend kwalitatief onderzoek.....	24
1.2 Kwantitatief onderzoek	24
Bijlage 2 Achtergrondgegevens	25
Bijlage 3 Stellingen van positief financieel gedrag	26
Actief sparen	26
Terughoudendheid uitgaven.....	27
Budgetteren	27
Bijhouden geld.....	28
Niet lenen voor dagelijkse uitgaven	28
Bijlage 4 Stellingen van geldstress	29
Geldtekort.....	29
Piekeren.....	29
Korte termijn.....	30
Controle.....	30

Conclusies en aanbevelingen

Te beperkte regulering van kleine kredieten, zoals achteraf betalen, roodstaan tot 250 euro, telefoonabonnementen en kopen op afbetaling, kan leiden tot schuldgewenning en het stapelen van schulden. Vooral jongeren en jongvolwassenen zijn hier kwetsbaar voor, omdat zij doorgaans lagere inkomens hebben en minder ervaring hebben met financiële zaken dan oudere volwassenen. Dit roept de vraag op in hoeverre kleine kredieten en dan vooral achteraf betalen, bijdragen aan financiële problemen bij jongvolwassenen, welke groepen dit het meest ervaren en welke maatregelen hen kunnen beschermen.

In dit onderzoek hebben we onderzocht welke invloed achteraf betalen kan hebben op de financiële situatie van jongvolwassenen van 18 tot en met 27 jaar. Het onderzoek bestond uit een verkennende fase van groepsgesprekken en een survey onder 1.509 jongvolwassenen van 18 tot en met 27 jaar. In deze rapportage presenteren we de belangrijkste conclusies en doen we aanbevelingen voor het gebruik en de regulering van kleine kredieten, en in het bijzonder achteraf betalen ook wel Buy Now, Pay Later (BNPL) genoemd.

Gebruikers zien BNPL eerder als betaalmiddel dan als schuld

Iets meer dan de helft van de jongvolwassenen maakt soms of vaak gebruik van kleine kredieten: 51 procent betaalt weleens met een creditcard, 54 procent maakt weleens gebruik van achteraf betalen zoals Klarna of Riverty en 59 procent heeft weleens een telefoon afbetaald bij een abonnement. 50 procent staat weleens rood, waarvan 8 procent vaak. We zien dat jongvolwassenen die vaak gebruik maken van achteraf betalen ook vaker betalen met een creditcard en/of vaker een telefoon op afbetaling kopen en/of vaker rood staan. Hoe jongvolwassenen kijken naar achteraf betalen is bepalend voor hun gebruik. Als ze het eerder zien als een betaalmiddel, dan maken ze er ook meer gebruik van. Zien ze het eerder als een lening of schuld, dan zijn ze terughoudend in het gebruik. We zien dat BNPL-aanbieders het presenteren als een betaalmiddel door het aan te bieden samen met apps voor betaaloverzichten en het uitgeven van betaalpassen.

Gebruikers van BNPL hebben meestal een goed overzicht over hun inkomsten en uitgaven

We zien in dit onderzoek dat jongvolwassenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen een positievere houding hebben ten opzichte van lenen en uitgeven dan degenen die er geen gebruik van maken. Opvallend is dat jongvolwassenen die er vaak gebruik van maken wel beter budgetteren en de financiële administratie bijhouden. Ze zijn dus niet per se minder financieel vaardig. Het lijkt erop dat hun gedrag – vaak online aankopen doen en achteraf betalen – hen juist dwingt een goede financiële administratie te voeren en te budgetteren.

Gebruikers van BNPL gaan anders om met financiële tegenvallers

Jongvolwassenen die nooit gebruik maken van achteraf betalen kunnen beter rondkomen dan gebruikers van achteraf betalen. We zien weinig verschil tussen de gebruikers en niet-gebruikers van achteraf betalen wat betreft spaargedrag. Kijken we naar de hoogte van het spaargeld, dan valt op dat jongvolwassenen die geen gebruik maken van achteraf betalen vaker meer dan 10.000 euro hebben gespaard (19 procent) dan jongvolwassenen die soms (14 procent) of vaak (11 procent) gebruikmaken van achteraf betalen. Jongvolwassenen die geen gebruik maken van achteraf betalen maken wel vaker gebruik van hun buffer/spaargeld bij financiële tegenvallers dan degenen die er vaak gebruik van maken. Die laatste groep maakt vaker gebruik van rood staan en/of geld lenen bij

familie/vrienden of financiële instellingen. Aan de ene kant zien we dat gebruikers van achteraf betalen goed overzicht kunnen houden maar aan de andere kant ook dat ze vaker moeite hebben met rondkomen of vaker gebruikmaken van geld dat ze eigenlijk niet hebben. Dat kan een risico zijn op het ontstaan van financiële problemen.

Regulering van achteraf betalen is belangrijk

Achteraf betalen is niet meer weg te denken in de huidige maatschappij met het steeds meer doen van online-aankopen, waarbij verkopers over de hele wereld kunnen zitten. Daarbij wekt het vertrouwen dat consumenten de mogelijkheid hebben om eerst het product te zien en dan pas te betalen. Dat is ook niet heel anders dan vroeger, toen men bijvoorbeeld op rekening kon betalen of via postorderbedrijven bestelde. Het is dus een bekend fenomeen, dat met het online kopen wel een nieuwe dimensie krijgt. De 'vroegere' vormen van achteraf betalen zijn in de loop van de tijd gereguleerd om excessen tegen te gaan. Voor verreweg de meesten leveren deze vormen geen problemen op, maar er bestaat het risico dat achteraf betalen kan leiden tot schulden namelijk als het wordt gebruikt om meer te kopen dan in het budget past. Daarnaast zien we ook dat achteraf betalen steeds meer wordt aangeboden in fysieke winkels. De veel genoemde reden om eerst een aankoop te zien en dan pas te kopen gaat dan niet op.

Het Nibud vindt het dan ook een goede ontwikkeling dat BNPL in 2026 onder consumentenkrediet komt te vallen en dus ook onder toezicht van de AFM. Dat betekent dat BNPL-aanbieders dan aan allerlei (informatie)verplichtingen moeten voldoen en een kredietwaardigheidstoets moeten uitvoeren. Echter de het succes van deze regulering staat of valt bij een goede uitvoering en handhaving. Wij doen dan ook de volgende aanbevelingen:

Zorg voor effectieve uitvoering en handhaving van de nieuwe regulering

De voorgenomen regulering van achteraf betalen als consumentenkrediet is een positieve ontwikkeling, omdat het consumenten beter beschermt en aanbieders verplicht tot transparante informatieverstrekking en kredietwaardigheidstoetsing. Het succes van deze regelgeving is echter afhankelijk van hoe deze wordt ingevuld in de praktijk. Het is daarom essentieel dat leeftijdsverificatie, kredietchecks en informatieverplichtingen strikt worden toegepast. Dit is vooral belangrijk als aanbieders deze optie blijven presenteren als een van de betaalmethoden en deze optie ook in fysieke winkels wordt aangeboden. Aansluiting bij kredietregistraties (zoals BKR) kan hierbij helpen.

Communiceer expliciet dat achteraf betalen een vorm van lenen is

Naast regulering blijft bewustwording cruciaal. Consumenten, en vooral jongvolwassenen, moeten zich realiseren dat achteraf betalen geen betaalmiddel is, maar een lening met bijbehorende risico's. Het expliciet framen van BNPL als krediet, bijvoorbeeld via een standaard waarschuwingszin, vergelijkbaar met andere vormen van krediet, kan helpen om onverantwoord gebruik te beperken. Ook bij kleine bedragen (onder 200 euro), waar mogelijk verlichting in informatie-eisen komt, is het belangrijk dat BNPL wordt behandeld als een lening en niet als een betaalmiddel.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2024 heeft het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Problematische schulden een aantal belangrijke knelpunten in de schuldenketen geïdentificeerd. Een daarvan is de beperkte regulering van kleine kredieten, zoals Buy Now, Pay Later (BNPL), rood staan tot 250 euro, een telefoon op afbetaling kopen bij een abonnement en kopen op afbetaling. Vanaf november 2026 wordt de nieuwe Europese richtlijn voor consumentenkrediet omgezet in Nederlandse wetgeving. Onderdeel daarvan is dat ook kleine kredieten onder regulering gaan vallen, terwijl dit voorheen nauwelijks het geval was. De precieze invulling van de regulering wordt momenteel uitgewerkt door het ministerie van Financiën. Op 11 november 2025 is een wetsvoorstel daartoe voor advies naar de Raad van State gestuurd.

Te beperkte regulering kan leiden tot schuldgewenning en schuldenstapeling. Vooral jongeren en jongvolwassenen blijken daarvoor kwetsbaar. Eerder heeft het Nibud een aanvullende analyse gedaan op bestaande surveydata naar de houding en het gedrag van jongvolwassenen ten opzichte van uitgaven, sparen en schulden (Nibud, 2023). In vergelijking met 30-plussers lijken zij makkelijker te lenen. Zo geeft ongeveer 20 procent aan liever te lenen om aankopen te doen dan te wachten en te sparen. Bovendien bleek uit onderzoek van Flanderijn dat het aantal jongvolwassenen tussen de 18 en 25 jaar dat in aanraking komt met incassobureaus in de afgelopen vijf jaar met circa 50 procent is gestegen. Flanderijn (2024) meldt daarbij dat er ongeveer 45.000 jongvolwassenen in hun bestand staan, voornamelijk met achterstanden op zorgpremies en onbetaalde verkeersboetes.

Dit roept de vraag op of het gebruik van kleine kredieten een probleem vormt, in het bijzonder voor jongvolwassenen, en wat er gedaan kan worden om dit te voorkomen. Daarom is dit onderzoek uitgevoerd naar de houding en het gedrag van jongvolwassenen ten opzichte van kleine kredieten, en naar de invloed hiervan op hun financiële gedrag en situatie. In dit onderzoek focussen we op de betaalmethode achteraf betalen. De resultaten gebruiken we om onze publieksvoorlichting en programma's rond financiële educatie verder te versterken.

1.2 Onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag is:

Wat is de invloed van het gebruik van achteraf betalen op de financiële situatie van jongvolwassenen van 18 tot 27 jaar?

Daarbij horen de volgende deelvragen:

- Van welke vormen van krediet maken jongvolwassenen gebruik (zoals BNPL, rood staan tot 250 euro, een telefoon op afbetaling kopen bij een abonnement, kopen op afbetaling), voor welke typen uitgaven?
- Hoe denken jongvolwassenen over achteraf betalen?
- Zien ze achteraf betalen als het aangaan van een schuld?
- Welke motieven hebben ze om achteraf betalen te gebruiken?

- Hoe ziet het betaalgedrag eruit bij achteraf betalen in termen van betalen binnen de betaaltermijn, gebruikmaken van betaalverlenging, gebruikmaken van gespreid betalen, betalen van niet-nakomingskosten en incassokosten?
- Wat vinden jongvolwassenen van de nieuwe regelgeving?
- Wat is de invloed van het gebruik van kleine kredieten op rondkomen, sparen, betalingsverplichtingen (en achterstanden)?

1.3 Opzet van het onderzoek

Betrokkenheid van belanghebbenden

Voor dit onderzoek hebben we een expertgroep ingericht, bestaande uit financiële instellingen zoals AFM, BKR en een incassobureau. Deze expertgroep heeft feedback gegeven op de opzet en de voorlopige resultaten en meegedacht over mogelijke oplossingen.

Mixed-methods-design

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van een mixed-methods-design. Dit betekent dat we gebruik hebben gemaakt van zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden. Deze combinatie van methoden maakt het mogelijk om patronen uit de data te onderbouwen én te verrijken met inzichten uit de praktijk. De opzet bestaat uit een verkennend kwalitatief onderzoek en surveyonderzoek.

Verkennende groepsgesprekken

In eerste instantie hebben we twee verkennende groepsgesprekken gevoerd met ongeveer vier jongvolwassenen per groep die weleens gebruikmaken van kleine kredieten. Met deze groepen is het onderwerp kleine kredieten verkend. Wat maakt dat jongvolwassenen hier gebruik van maken? Zien ze het als een schuld/krediet? Hoe gaat het met betalen en aflossen van kleine kredieten? En welke invloed heeft dit op andere betalingsverplichtingen? Kortom, een eerste inzicht in de houding en het gedrag ten opzichte van kleine kredieten. Deze inzichten zijn de basis geweest voor het ontwikkelen van de vragenlijst voor het surveyonderzoek.

Surveyonderzoek

Vervolgens is een surveyonderzoek gedaan onder 1.509 jongvolwassenen van 18-27 jaar. Hiervoor is een panel ingezet.

1.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken presenteren we de resultaten uit de verschillende onderdelen van het onderzoek. Hoofdstuk 2 gaat over het gebruik van kleine kredieten, in het bijzonder achteraf betalen. In hoofdstuk 3 bekijken we hoe de financiële situatie eruitziet van jongvolwassenen die wel of juist niet gebruikmaken van achteraf betalen. Hoofdstuk 4 gaat in op de samenhang tussen het gebruik van achteraf betalen en financieel gedrag. Waar relevant verwerken we in de hoofdstukken de inzichten uit het verkennend onderzoek. In de tabellen zijn de groepen die significant afwijken ten opzichte van het gemiddelde onderstreept.

In de bijlagen zijn een beschrijving van de onderzoeksopzet en de achtergrondgegevens van de deelnemers aan het onderzoek opgenomen.

2. Gebruik kleine kredieten

In dit hoofdstuk beschrijven we van welke vormen van kleine kredieten jongvolwassenen gebruikmaken, zoals achteraf betalen, een creditcard, rood staan tot 250 euro en een telefoon op afbetaling kopen bij een abonnement. Hoe denken jongvolwassenen over kleine kredieten? Zien zij het als een schuld of gewoon een manier van betalen? Vervolgens zoomen we in op achteraf betalen. Waarom maken jongvolwassenen gebruik van achteraf betalen en voor wat voor producten? Zijn ze op de hoogte van de voorwaarden van achteraf betalen, en wat is hun houding ten opzichte van strengere regelgeving?

2.1 Gebruik betaalmethoden/kleine kredieten

Uit het verkennende kwalitatieve onderzoek blijkt dat jongvolwassenen (18-27 jaar) gebruikmaken van veel verschillende betaalmethoden als ze online producten aanschaffen. iDEAL gebruiken ze het meest. Achteraf betalen (BNPL) gebruiken ze vaak als ze (mogelijk) producten moeten terugsturen of als het bedrag groot is (zie ook paragraaf 2.5). De creditcard of PayPal zetten ze eerder in als ze een website niet helemaal vertrouwen. De creditcard wordt ook gebruikt vanwege de verzekering.

*'Achteraf betalen als ik niet zeker weet of ik het wil hebben.
Als ik zeker weet dat ik het houd, dan iDEAL.'
(vrouw, 25 jaar)*

In het kwantitatieve onderzoek hebben we eerst in algemene zin gevraagd naar de betaalmethoden waarvan jongvolwassenen gebruikmaken. iDEAL, pinpas, betaalverzoekjes en contant geld worden het meest – soms of vaak – gebruikt (tabel 1). Als we specifiek kijken naar de betaalmethoden die vallen onder kleine kredieten, dan ligt het gebruik duidelijk lager. Iets meer dan de helft van de jongvolwassenen maakt daar soms of vaak gebruik van. We zien dat 51 procent weleens met een creditcard betaalt, 54 procent gebruikmaakt van achteraf betalen en 59 procent weleens een telefoon op afbetaling heeft gekocht bij een abonnement. 50 procent staat weleens rood waarvan 42 procent soms en 8 procent vaak.

Tabel 1: Mate waarin jongvolwassenen betaalmethoden/kleine kredieten gebruiken, in percentages (n=1.509)

	Nooit %	Soms %	Vaak %
Direct betalen:			
iDEAL	6	24	70
Pinpas	8	31	61
Betaalverzoekjes (Tikkies)	8	49	43
Contant geld (cash)	13	60	27
Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay	20	32	48
PayPal	37	44	19
Kleine kredieten:			
Telefoon afbetalen bij een abonnement	41	28	31
Betalen met creditcard	49	34	17
Achteraf betalen (zoals Klarna, Riverty, Billink)	46	36	19
Rood staan	50	42	8

2.2 Overlap gebruik kleine kredieten

We zien dat jongvolwassenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen ook vaker betalen met creditcard en/of een telefoon op afbetaling kopen en/of vaker rood staan (tabel 2).

Tabel 2: Mate waarin jongvolwassenen BNPL combineren met andere kleine kredieten, in percentages (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Telefoon afbetalen bij een abonnement				
Nooit	41	54	34	22
Soms	29	24	36	25
Vaak	30	22	30	53
Betalen met creditcard				
Nooit	48	60	44	30
Soms	35	28	41	38
Vaak	17	12	16	32
Rood staan				
Nooit	50	63	40	39
Soms/zelden*	42	33	50	44
Altijd/vaak*	8	4	10	17

* Andere antwoordschaal voorgelegd

2.3 Perceptie kleine kredieten

Uit de verkennende groepsgesprekken kwam naar voren dat gebruikers die achteraf betalen dit doorgaans niet als schuld ervaren, terwijl mensen die er nooit gebruik van maken dat juist wél doen.

'Ik snap wel dat je het wel als een schuld zou kunnen zien, ik zie het niet zo omdat ik het geld wel gewoon heb, het is niet langdurig. Ik zie een schuld als een hoger bedrag of als je het niet zou kunnen betalen. Ik ervaar het zelf niet zo.'
(vrouw, 22 jaar)

'Als je het over maanden betaalt, dan is het wel meer een schuld, maar ik betaal het na een week dus ze schieten het gewoon even voor.'
(vrouw, 25 jaar)

In het kwantitatieve onderzoek hebben we respondenten verschillende vormen van kleine kredieten voorgelegd, met de vraag of zij deze zien als een manier van betalen, als een lening, als een schuld of als een tijdelijk uitstel van betaling zonder dat dit als schuld wordt beschouwd. We hebben daarbij onderscheid gemaakt tussen achteraf betalen, betalen met creditcard, gespreid betalen en het afbetalen van een telefoon bij een abonnement. Gespreid betalen is een specifieke vorm van achteraf betalen, waarbij de consument het verschuldigde bedrag niet in één keer betaalt, maar in termijnen, bijvoorbeeld via Klarna of in3.

Tabel 3 laat zien dat de gebruikers van achteraf betalen en gespreid betalen deze vormen eerder zien als manier van betalen dan als een schuld in vergelijking met degenen die er geen gebruik van maken. Degenen die vaak gebruik maken van achteraf betalen zien ook

de creditcard eerder als betaalmiddel en minder als een lening. Een minder uitgesproken beeld zien we bij het afbetalen van de telefoon bij een abonnement.

Tabel 3: Perceptie jongvolwassenen van verschillende kleine kredieten, naar gebruik achteraf betalen, in percentages (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Achteraf betalen (BNPL)				
Een manier van betalen	21	<u>10</u>	<u>25</u>	<u>36</u>
Een vorm van lening	31	30	<u>35</u>	<u>26</u>
Een schuld	27	<u>38</u>	<u>17</u>	<u>16</u>
Een tijdelijk uitstel van betaling, zonder dat het een schuld is	22	21	23	23
Betalen met creditcard				
Een manier van betalen	37	37	34	<u>42</u>
Een vorm van lening	30	29	<u>34</u>	26
Een schuld	18	16	19	18
Een tijdelijk uitstel van betaling, zonder dat het een schuld is	15	<u>18</u>	<u>13</u>	14
Gespreid betalen (bv. Klarna, in3)				
Een manier van betalen	25	<u>14</u>	<u>30</u>	<u>40</u>
Een vorm van lening	33	35	32	29
Een schuld	20	<u>26</u>	<u>18</u>	<u>11</u>
Een tijdelijk uitstel van betaling, zonder dat het een schuld is	22	<u>25</u>	20	20
Telefoon afbetalen bij abonnement				
Een manier van betalen	39	<u>35</u>	40	<u>47</u>
Een vorm van lening	32	32	34	30
Een schuld	17	<u>20</u>	15	14
Een tijdelijk uitstel van betaling, zonder dat het een schuld is	11	13	11	9

2.4 Profiel gebruikers achteraf betalen

In het vervolg van het rapport gaan we specifiek in op achteraf betalen. Tabel 4 geeft een overzicht van het profiel van de respondenten uitgesplitst naar het gebruik van achteraf betalen (nooit, soms of vaak).

Onder gebruikers van achteraf betalen zijn meer vrouwen, 23-27-jarigen, jongvolwassenen met een hoger inkomen (>3.500 euro) en/of zelfstandig wonenden. We zien geen verschil naar wisselend of vast inkomen.

Tabel 4: Achtergrondkenmerken jongvolwassenen naar gebruik achteraf betalen (BNPL), in percentages (n=1.509)

		Totaal (n=1.509)	BNPL nooit (n=685)	BNPL soms (n=539)	BNPL vaak (n=285)
		%	%	%	%
Geslacht	Man	51	<u>55</u>	49	<u>44</u>
	Vrouw	49	<u>45</u>	51	<u>56</u>
	Anders	<1	0	<1	0
Leeftijd	18-22 jaar	48	<u>57</u>	<u>43</u>	<u>36</u>
	23-27 jaar	52	<u>43</u>	<u>57</u>	<u>64</u>
Inkomen*	Laag (<1.800)	33	<u>41</u>	<u>30</u>	<u>22</u>
	Midden (1.800-3.500)	45	<u>43</u>	49	<u>42</u>
	Hoog (>3.500)	22	<u>16</u>	21	<u>36</u>
Inkomsten	Vast inkomen	56	56	57	59
	Wisselend inkomen	43	44	43	41
	Niet iedere maand inkomsten gehad	1	1	<1	1
Woonsituatie	Thuiswonend	35	<u>44</u>	<u>29</u>	<u>26</u>
	Zelfstandig	64	<u>56</u>	<u>71</u>	<u>74</u>

* Percentages bij inkomen zijn berekend op basis van bekende antwoorden (n=1.375); 9% gaf aan 'Wil ik niet zeggen' of 'Weet ik niet' (n=134).

2.5 Redenen wel/geen gebruik achteraf betalen

Uit de verkennende groepsgesprekken bleek dat er duidelijke voor- en tegenstanders zijn van achteraf betalen. Degenen die er geen gebruik van maken, geven aan dat zij liever direct betalen om overzicht te behouden en geen openstaande bedragen te hebben. Sommigen willen geen extra administratie of hebben negatieve ervaringen opgedaan, zoals problemen bij terugbetalingen. Ook zorgen over impulsieve uitgaven en het behouden van controle spelen een rol.

Degenen die wel gebruikmaken van achteraf betalen, geven aan dat zij deze betaalmethode vooral inzetten wanneer zij twijfelen of ze een product willen houden of bij hogere bedragen. Het biedt volgens hen flexibiliteit: ze hoeven niet direct te betalen en producten kunnen eenvoudig worden geretourneerd. Ook wordt genoemd dat het prettig is om geen grote aanslag op de rekening te hebben bij het bestellen van meerdere maten of producten.

Uit het kwantitatieve onderzoek komt een vergelijkbaar beeld naar voren. Tabel 5 toont de belangrijkste redenen om gebruik te maken van achteraf betalen: eerst kunnen kijken en dan kopen, niet direct hoeven te betalen en de mogelijkheid om kosten te spreiden. Daarnaast geeft 22-26 procent van de gebruikers van achteraf betalen aan dat zij deze betaalmethode gebruiken omdat het voelt als extra financiële ruimte. Bij een kwart (24 procent) van degenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen wordt ook als reden genoemd dat ze daardoor producten ook kunnen kopen als ze er geen geld voor hebben.

Bij deze groep bestaat het risico dat zij meer uitgeven dan zij daadwerkelijk kunnen betalen.

Tabel 6 toont de belangrijkste redenen om géén gebruik te maken van achteraf betalen: men betaalt liever direct of vindt het niet nodig om betalingen uit te stellen. Op een gedeelte derde plaats staan zorgen zoals het risico het overzicht te verliezen of te laat te betalen en daardoor extra kosten te moeten maken.

Tabel 5: Redenen waarom jongvolwassenen (soms/vaak) gebruikmaken van achteraf betalen, in percentages (meerdere antwoorden mogelijk) (n=824)

	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Dat ik eerst kan bekijken of ik de producten wil houden voordat ik betaal	36	42
Dat ik het bedrag niet direct hoeft te betalen	29	35
Dat ik de kosten kan spreiden over een langere periode	25	29
Dat het me een gevoel van veiligheid geeft bij online aankopen	23	28
Dat het voelt als extra financiële ruimte	22	26
Dat ik het toch kan kopen, ook als ik er het geld niet voor heb	20	24
Dat ik hierdoor makkelijker grotere aankopen kan doen	17	20
Dat vrienden of bekenden het ook gebruiken	10	18
Dat het vaak de eerste optie of standaardoptie is bij het afrekenen	9	18
Dat ik punten of beloningen kan sparen bij de aanbieder	9	13
Anders, namelijk	1	0
Ik vind niet dat er voordelen aan het gebruik van deze diensten zitten	1	<1

Tabel 6: Redenen waarom jongvolwassenen geen gebruik maken van achteraf betalen, in percentages (meerdere antwoorden mogelijk) (n=685)

	%
Ik betaal liever direct voor mijn aankopen	49
Ik vind het niet nodig om betalingen uit te stellen	38
Ik ben bang het overzicht over mijn uitgaven te verliezen	28
Ik ben bang te laat te betalen en extra kosten te krijgen	27
Ik ben bang dat ik te veel zou uitgeven	21
Ik heb geen vertrouwen in deze betaalmethode	18
Ik heb nog nooit de mogelijkheid overwogen	13
Ik weet niet precies hoe Buy Now, Pay Later werkt	8
Ik vind de voorwaarden of kosten onduidelijk	7
Ik heb een negatieve ervaring gehad met het gebruik van achteraf betalen	6
Anders	2

2.6 Achteraf betalen

We hebben aan gebruikers van achteraf betalen voorgelegd of zij gebruikmaken van één of meerdere aanbieders, of zij dit doen bij online en/of fysieke winkels, en voor welke producten zij deze betaalmethode gebruiken. Een kwart zegt gebruik te maken van meerdere aanbieders (tabel 7). Er is weinig verschil tussen degenen die er soms gebruik van maken en degenen die dit vaak doen. Achteraf betalen wordt meestal toegepast bij online aankopen en bij de aanschaf van kleding en schoenen. Op dit punt zien we wel een

verschil tussen incidentele en frequente gebruikers. Degenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen doen dit vaker in fysieke winkels en gebruiken deze betaalmethode ook vaker voor andere soorten producten zoals elektronica, gadgets of verzorgingsproducten.

Tabel 7: Bij wie, waar en waarvoor jongvolwassen BNPL-gebruikers gebruikmaken van achteraf betalen, in percentages (n=824)

	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Bij wie		
Alleen 1 aanbieder	72	73
Meerdere aanbieders	27	25
Anders	2	2
Waar		
Alleen bij aankopen in fysieke winkels	15	28
Alleen bij aankopen online	73	59
Zowel bij aankopen in fysieke winkels als online	12	12
Anders	<1	<1
Waarvoor		
Kleding en/of schoenen	57	55
Elektronica en/of gadgets	29	37
Verzorgings- en/of beautyproducten	23	36
Cadeaus en/of iets extra's voor mezelf	30	35
Woonartikelen/dingen voor in huis of de tuin	20	27
Eten en/of boodschappen	15	22
Reizen en/of vrijetijdsactiviteiten	14	21
Abonnementen en/of online diensten	14	18

2.7 Welke situaties wel eens meegemaakt

We hebben jongvolwassenen een aantal situaties voorgelegd met de vraag of zij deze weleens hebben meegemaakt. De vetgedrukte situaties zijn alleen voorgelegd aan gebruikers van achteraf betalen. Degenen die nooit gebruikmaken van achteraf betalen, geven vaker dan gebruikers aan dat zij weleens kleding of andere spullen vergeten terug te sturen. Ook hebben zij vaker onvoldoende saldo gehad voor het afschrijven van een automatische incasso. Tussen de verschillende gebruikersgroepen zien we geen verschil in het voorkomen van storneringen. We zien wel dat frequente gebruikers vaker gebruik hebben gemaakt van een betaalverlenging en gespreid betalen en vaker te laat hebben betaald.

Tabel 8: Situaties rondom geldzaken die jongvolwassenen hebben meegemaakt, in percentages (n=1.509), (meerdere antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Kleding/spullen waar ik niet tevreden mee was vergeten terug te sturen/brengen	40	<u>54</u>	<u>26</u>	<u>35</u>
Niet voldoende saldo hebben voor het afboeken van een automatische incasso	27	<u>38</u>	<u>18</u>	<u>19</u>
Het afboeken van een automatische incasso weer laten terugboeken (storneren) omdat je het geld nodig hebt	12	14	<u>10</u>	12
Bij achteraf betalen gebruikgemaakt van betaalverlenging*	43	n.v.t.	<u>37</u>	<u>56</u>
Weleens te laat betaald met achteraf betalen (bijv. Klarna)*	39	n.v.t.	38	43
Bij achteraf betalen gebruikgemaakt van gespreid betalen*	37	n.v.t.	<u>30</u>	<u>52</u>
Bij achteraf betalen incassokosten gehad vanwege niet op tijd betalen*	24	n.v.t.	23	26
Geen van deze situaties	17	<u>23</u>	15	<u>5</u>

* Dit geldt alleen voor de groep die 'soms' of 'vaak' achteraf betaalt (n=824).

2.8 Regulering achteraf betalen

Uit de verkennende groepsgesprekken bleek dat de meeste gebruikers de voorwaarden van het gebruik van achteraf betalen globaal kennen, maar niet altijd de kleine lettertjes.

'Ik weet wel zeker dat ik niet alle voorwaarden weet, maar het is nog nooit misgegaan omdat ik iets niet wist.'
(vrouw, 22 jaar)

'Volgens mij heb je iets van 3-4 weken of verlenging aanvragen kan ook geloof ik. Hoelang het duurt voordat je een boete hebt? Dat weet ik niet.'
(vrouw, 22 jaar)

Soms wordt een betaling gemist, maar dit leidt zelden tot grote problemen.

'Ik heb weleens een boete gehad maar dit gaf geen problemen. Irritant, maar meer van mezelf, ik snap ook wel dat zij het op een gegeven moment moeten hebben.'
(vrouw, 26 jaar)

We hebben een aantal mogelijke reguleringsmaatregelen voorgelegd. Een duidelijke meerderheid is voor een leeftijdscheck, een waarschuwing en reclamebeperkingen (tabel 9). Minder animo, naar nog wel 50 procent, is er voor een inkomenscheck. Er is vrijwel

geen verschil in de opvattingen over regulering tussen gebruikers en niet-gebruikers van achteraf betalen. Ook degenen die BNPL vaak gebruiken zijn in meerderheid voor vormen van regulering (tabel 10).

Tabel 9: Mate waarin jongvolwassenen het (on)eens zijn met stellingen over mogelijke regulering, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Er komt een leeftijdscheck (alleen voor 18+)	16	15	69
Er komt een inkomenscheck om te beoordelen of je het kunt betalen	26	24	50
Er verschijnt een waarschuwing, vergelijkbaar met die bij geld lenen	11	18	71
Reclame waarin wordt beweerd dat achteraf betalen je financiële situatie verbetert, wordt verboden	14	21	65

Tabel 10: Percentage jongvolwassenen dat (helemaal) eens is met de stellingen over mogelijke regulering, naar gebruik van achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Er komt een leeftijdscheck (alleen voor 18+)	69	71	66	69
Er komt een inkomenscheck om te beoordelen of je het kunt betalen	50	53	46	50
Er verschijnt een waarschuwing, vergelijkbaar met die bij geld lenen	71	<u>77</u>	<u>63</u>	68
Reclame waarin wordt beweerd dat achteraf betalen je financiële situatie verbetert, wordt verboden	65	69	63	62

3. Gebruik achteraf betalen in samenhang met financiële situatie en financieel gedrag

In dit hoofdstuk kijken we naar de samenhang tussen achteraf betalen en de financiële situatie, het financiële gedrag en geldstress van jongvolwassenen. Bij de financiële situatie kijken we naar de mate waarin jongvolwassenen kunnen rondkomen, hoe ze omgaan met financiële tegenvallers en eventuele verschillen op dat punt tussen de verschillende groepen gebruikers van achteraf betalen. Verder onderzoeken we hoe achteraf betalen samenhangt met financieel gedrag. Onder financieel gedrag verstaan we de belangrijkste competentiegebieden die het Nibud onderscheidt: sparen, lenen, geldzaken bijhouden, budgetteren en terughoudendheid bij uitgaven.

3.1 Financiële situatie

3.1.1 Rondkomen

Van de jongvolwassenen geeft 37 procent aan moeilijk te kunnen rondkomen, terwijl 62 procent zegt makkelijk rond te komen (tabel 11). Deze uitkomst is vergelijkbaar met die van andere onderzoeken, zoals blijkt uit een aanvullende analyse die het Nibud heeft gedaan op onderzoeksdata uit 2022.

Tabel 11: Mate waarin jongvolwassenen kunnen rondkomen, in percentages (n=1.509)

	%
Heel moeilijk	4
Moeilijk	10
Eerder moeilijk dan makkelijk	23
Eerder makkelijk dan moeilijk	29
Makkelijk	23
Heel makkelijk	10

Jongvolwassenen die nooit gebruikmaken van achteraf betalen kunnen significant beter rondkomen dan de gebruikers van achteraf betalen (tabel 12).

Tabel 12: Mate waarin jongvolwassenen kunnen rondkomen, naar gebruik achteraf betalen, in percentages (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
(Heel) moeilijk	37	34	40	38
(Heel) makkelijk	63	66	60	62

3.1.2 Omgaan met financiële tegenvallers

Wat doen jongvolwassenen als ze worden geconfronteerd met financiële tegenvallers? Degenen die geen gebruik maken van achteraf betalen geven vaker aan dat zij in zo'n geval hun buffer/spaargeld gebruiken, tijdelijk minder gaan uitgeven en tegenvallers

proberen te voorkomen door vooruit te plannen (tabel 13). Degenen die er vaak gebruik van maken geven vaker aan dat zij hulp vragen aan instanties zoals de gemeente of DUO, of daar liever niet over nadenken. Daarnaast geven ze ook vaker aan dat ze gebruikmaken van rood staan, en dat ze geld lenen bij familie/vrienden/kennissen of bij een bank of financieringsmaatschappij.

Tabel 13: Manier waarop jongvolwassenen omgaan met financiële tegenvallers, naar gebruik achteraf betalen, in percentages (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik gebruik mijn buffer of ander spaargeld	35	40	31	30
Ik geef tijdelijk minder uit (bijvoorbeeld geen uitjes, minder boodschappen)	33	35	32	31
Ik probeer tegenvallers te voorkomen door vooruit te plannen	27	31	25	24
Ik leef bewust zuinig zodat ik ruimte heb voor onverwachte dingen	26	29	21	29
Ik vraag hulp aan mijn ouders of familie	25	25	25	26
Ik vraag hulp aan een instantie (zoals de gemeente of DUO)	9	6	10	15
Ik denk daar liever niet over na en los het op als het gebeurt	15	14	15	19
Ik maak gebruik van achteraf betalen (Buy Now, Pay Later)		-	21	27
Ik maak gebruik van rood staan bij de bank	8	6	9	14
Ik leen geld van familie, vrienden of kennissen	15	11	18	19
Ik leen geld bij een bank of financieringsmaatschappij	8	3	9	17
Anders	1	2	1	<1

Het lijkt er dus op dat gebruikers van achteraf betalen iets vaker geneigd zijn te gaan lenen. Hoe zit het met het leengedrag van jongvolwassenen, en met hun houding ten opzichte van lenen?

3.1.3 Lenen

Van de jongvolwassenen heeft ruim de helft (52 procent) geen lening (tabel 14). Dit percentage ligt hoger onder degenen die geen gebruik maken van achteraf betalen dan onder gebruikers. Die laatste groep heeft vaker een lening bij familie, kennissen of vrienden, een lening bij een bank of financieringsmaatschappij, of een (sociale) lening bij een kredietbank.

Tabel 14: Percentage jongvolwassenen dat gebruikmaakt van soorten leningen, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik heb geen leningen	52	64	44	40
Een lening bij familie, kennissen of vrienden	11	8	13	11
Een lening bij een bank of financieringsmaatschappij	9	6	11	15
Een (sociale) lening bij een (gemeentelijke) kredietbank	8	4	10	12
Iets gekocht wat ik later betaal (op afbetaling, via AfterPay, via Klarna)	10	3	10	25
Een studieschuld	15	13	18	18
Roodstand op betaalrekening	4	2	4	7
Een lening bij een postorderbedrijf of online webshop	2	2	3	2
Een lening via mijn werkgever	1	1	2	1
Ik betaal het openstaande bedrag op mijn creditcard terug in termijnen (incl. rente)	2	1	2	3
Anders	1	2	1	0
Weet ik niet	2	2	3	2
Wil niet zeggen	2	1	3	2

We zien ook dat de houding ten opzichte van lenen positiever is onder gebruikers van achteraf betalen, en al helemaal onder degenen die er vaak gebruik van maken (tabel 16). Een uitzondering vormt de stelling 'Ik zou liever bezuinigen dan te moeten lenen voor alledaagse uitgaven'. Met deze stelling zijn jongvolwassenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen het juist vaker eens dan gemiddeld (66 versus 62 procent).

Tabel 15: Houding jongvolwassenen ten opzichte van lenen, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik leen liever geld om dingen te kopen dan te wachten en ervoor te sparen	53	21	25
Ik zou liever bezuinigen dan te moeten lenen voor alledaagse uitgaven	16	22	62
Ik geef liever mijn geld uit dan dat ik het bewaar voor onverwachte uitgaven	42	27	31
Het voelt beter om geld uit te geven dan het te sparen	37	29	34

Tabel 16: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met stellingen over hun houding ten opzichte van lenen, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik leen liever geld om dingen te kopen dan te wachten en ervoor te sparen	26	<u>17</u>	28	<u>42</u>
Ik zou liever bezuinigen dan te moeten lenen voor alledaagse uitgaven	62	62	59	66
Ik geef liever mijn geld uit dan dat ik het bewaar voor onverwachte uitgaven	31	<u>25</u>	30	<u>50</u>
Het voelt beter om geld uit te geven dan het te sparen	34	<u>27</u>	34	<u>52</u>

3.2 Sparen

Het merendeel van de jongvolwassenen spaart: 87 procent (tabel 17). Onder jongvolwassenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen ligt dit percentage lager: een op de vijf (19 procent) spaart niet. De helft van de jongvolwassenen (49 procent) spaart een vast bedrag, terwijl 35 procent spaart wat er overblijft. Er is geen verschil in spaarwijze tussen gebruikersgroepen van achteraf betalen.

Tabel 17: Manier waarop jongvolwassenen sparen, naar gebruik achteraf betalen, in percentages (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
(Automatisch) een vast bedrag	27	25	29	29
Alleen wat ik overhoud	35	37	36	31
Een vast bedrag en wat ik overhoud	22	23	22	20
Anders	2	2	1	1
Nee, ik spaar niet	13	13	12	<u>19</u>

Kijken we naar de hoogte van het spaargeld, dan valt op dat jongvolwassenen die geen gebruik maken van achteraf betalen vaker meer dan 10.000 euro hebben gespaard (19 procent) dan jongvolwassenen die soms (14 procent) of vaak (11 procent) gebruikmaken van achteraf betalen (tabel 18).

Tabel 18: Hoogte van het spaargeld van jongvolwassenen, naar gebruik achteraf betalen, in percentages (n=1.305)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik heb geen spaargeld	3	3	5	3
< 500 euro	12	14	14	16
500 – 1.000	9	9	13	11
1.000 – 2.500	12	11	16	13
2.500 – 5.000 euro	13	14	15	21
5.000 – 10.000 euro	14	18	14	18
Meer dan 10.000 euro	13	19	14	11
Weet niet hoeveel	2	3	2	2
Wil niet zeggen	7	9	7	5

3.3 Financieel gedrag

Positief financieel gedrag hebben we gemeten met dertien items, die zijn gebaseerd op het Noorse onderzoek van Kempson et al. (2017).

Actief sparen is gemeten met de volgende drie items: (1) Ik probeer geld te sparen zodat ik in de toekomst ergens op kan terugvallen; (2) Ik probeer regelmatig wat geld te sparen, ook al is het maar een klein bedrag; en (3) Ik zorg er altijd voor dat ik geld heb gespaard voor minder goede tijden. Het gemiddelde van de drie items is berekend, waarbij een hogere score betekent dat er meer actief wordt gespaard.

Bijhouden van een financiële administratie is gemeten met de volgende drie items: (1) Ik weet hoeveel geld ik de afgelopen week heb uitgegeven; (2) Ik weet hoeveel geld ik momenteel beschikbaar heb op mijn betaalrekening; (3) Ik bekijk vaak het banksaldo van mijn bankrekening. Het gemiddelde van de drie items is berekend, waarbij een hogere score betekent dat de geldzaken beter worden bijgehouden.

Budgetteren is gemeten met het volgende item: Wanneer ik inkomen ontvang, plan ik hoe ik dat ga gebruiken. Een hogere score betekent dat er meer wordt gebudgetteerd.

Niet lenen voor dagelijkse uitgaven is gemeten met de volgende drie items: (1) Ik leen vaak geld om dagelijkse uitgaven te betalen; (2) Ik leen vaak geld om schulden af te betalen; en (3) Ik heb vaak een negatief saldo op mijn bankrekening. De scores op de drie items zijn 'omgescoord' naar positief gedrag. Vervolgens is het gemiddelde van de drie items berekend, waarbij een hogere score betekent dat er minder wordt geleend voor dagelijkse uitgaven.

Terughoudendheid met uitgaven is gemeten met de volgende drie items: (1) Ik heb te weinig geld omdat ik te veel uitgeef; (2) Ik heb de neiging om dingen te kopen, zelfs als ik ze niet echt kan betalen; en (3) Ik haal meer voldoening uit geld uitgeven dan uit het sparen voor later. Het gemiddelde van de drie items is berekend, nadat de scores op de drie items ook zijn 'omgescoord' naar positief gedrag. Een hogere score betekent daarmee meer terughoudendheid met uitgaven.

Voor elke categorie van gedrag is vervolgens een gemiddelde score berekend, waarbij een hogere score meer positief financieel gedrag betekent. In tabel 19 zijn de scores voor de

hele responsgroep weergegeven (zie bijlage 3 voor de uitkomsten op de afzonderlijke vragen).

Tabel 19: Gemiddelde scores jongvolwassenen voor categorieën van positief financieel gedrag, naar gebruik achteraf betalen, op een schaal van 1 (= helemaal niet) tot 5 (= helemaal op mij van toepassing)

	Totaal (n=1.509)	BNPL nooit (n=685)	BNPL soms (n=539)	BNPL vaak (n=285)
	Schaal gemiddelde	Schaal gemiddelde	Schaal gemiddelde	Schaal gemiddelde
Actief sparen	3.71	3.79 ^S	3.59 ^{N,V}	3.76 ^S
Bijhouden financiële administratie	3.65	3.69 ^S	3.55 ^{N,V}	3.76 ^S
Budgetteren	3.40	3.30 ^V	3.39 ^V	3.63 ^{N,S}
Niet lenen voor dagelijkse uitgaven*	3.61	3.97 ^{S,V}	3.48 ^{N,V}	3.00 ^{N,S}
Terughoudendheid met uitgaven*	3.00	3.26 ^{S,V}	2.94 ^{N,V}	2.49 ^{N,S}
Totaalscore financieel gezond gedrag	3.49	3.65 ^{S,V}	3.39 ^{N,V}	3.28 ^{N,S}

* Let op: deze schalen zijn omgeschaald. Significantie is aangeduid in rood (waarbij N = significant t.o.v. nooit; S = significant t.o.v. soms; en V = significant t.o.v. vaak)

Kijken we naar de gemiddelde scores voor positief financieel gedrag, dan zien we duidelijk verschillend gedrag bij jongvolwassenen die *nooit*, *soms* of *vaak* gebruikmaken van achteraf betalen. Jongvolwassenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen scoren het laagst op positief financieel gedrag. Zoomen we in, dan zien we dat zij vooral lager scoren op 'niet lenen voor dagelijkse uitgaven' en 'terughoudendheid met uitgaven'. Opvallend is dat zij tegelijkertijd iets hoger scoren op 'budgetteren' en 'bijhouden van financiële administratie'. Dit laat zien dat jongvolwassenen die vaak gebruikmaken van achteraf betalen niet per se minder financieel vaardig zijn. Het lijkt erop dat hun gedrag van vaak online aankopen doen en achteraf betalen hen juist dwingt een goede financiële administratie te voeren en te budgetteren.

De groep die nooit gebruikmaakt van achteraf betalen scoort in totaal het hoogst op financieel gezond gedrag. Zij lenen minder voor dagelijkse uitgaven en zijn terughoudender in het doen van uitgaven, terwijl ze tegelijkertijd minder budgetteren. Jongvolwassenen die soms gebruikmaken van achteraf betalen laten verschillend gedrag zien. Bij actief sparen en het bijhouden van de administratie scoren zij zelfs het laagst van alle groepen, terwijl ze op de andere onderdelen (budgetteren, niet lenen en terughoudendheid) tussen de andere twee groepen in zitten.

3.4 Geldstress

Geldzorgen hebben invloed op het leven en welzijn van mensen. Door geldstress kan een financieel probleem zelfs eerder groter dan kleiner worden. Tussen 2018 en 2020 deed het Nibud onderzoek naar de oorzaken van geldstress bij jongeren tussen de 17 en 27 jaar. De mate van geldstress onder jongeren hangt samen met hun financiële gedrag. Jongeren ervaren meer geldstress naarmate ze meer lenen voor dagelijkse uitgaven, minder terughoudend zijn met uitgaven, vaker financiële problemen hebben en een kleinere financiële buffer hebben. Als we veranderingen zien in hun financiële gedrag, zien we ook veranderingen in de mate waarin zij geldstress ervaren (Nibud, 2022).

In dit onderzoek is geldstress op dezelfde wijze gemeten, met twaalf items die afkomstig zijn uit het onderzoek van Van Dijk en collega's (zie bijvoorbeeld Hilbert et al., 2022). Drie items hebben betrekking op *geldgebrek*: (1) Ik heb vaak te weinig geld; (2) Ik kan vaak mijn rekeningen niet op tijd betalen; en (3) Ik heb vaak geen geld voor de dingen die ik echt nodig heb. Drie items hebben betrekking op *gebrek aan controle* over de financiële situatie: (1) Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over mijn geldzaken; (2) Het lukt mij niet goed om mijn geldzaken zelf te regelen; en (3) Als ik aan mijn geldzaken denk, dan voel ik mij machteloos. Drie items hebben betrekking op *piekeren en zorgen maken* over geld: (1) Ik vraag me de hele tijd af of ik wel genoeg geld heb; (2) Ik vind het vaak lastig om over iets anders na te denken dan over mijn geldzaken; en (3) Ik maak me vaak zorgen over geld. Drie items hebben betrekking op een kortetermijnfocus: (1) Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen. De rest zie ik later wel; (2) Door mijn financiële situatie leef ik van dag tot dag; en (3) Ik houd geen rekening met dingen die ik over een tijdje moet betalen. De scores op deze vragen zijn gemiddeld meegenomen als 'geldstress' (zie bijlage 4 voor de uitkomsten op de afzonderlijke vragen).

Ook in dit onderzoek zien we een duidelijke samenhang tussen positief financieel gedrag en geldstress. De resultaten daarvan staan in tabel 20. Dit hebben we in twee stappen geanalyseerd. Eerst hebben we gekeken naar de samenhang tussen geldstress en achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd, inkomen, opleiding en woonsituatie (uit- of thuiswonend) en positief financieel gedrag. In model 2 is daarnaast ook het gebruik van BNPL toegevoegd.

Als met al deze factoren tegelijk rekening wordt gehouden, dan zien we dat vooral inkomen, financieel gedrag (met uitzondering van budgetteren) en het vaak gebruikmaken van BNPL samenhangen met geldstress (zie tabel 20, model 3). Jongvolwassenen met een lager inkomen ervaren *meer geldstress* wanneer we rekening houden met hun positieve financiële gedrag. Daarnaast hangt actief sparen, niet lenen voor dagelijkse uitgaven en terughoudendheid met uitgaven samen met *minder geldstress*. Het bijhouden van de financiële administratie hangt daarentegen weer samen met *meer geldstress*. Andere achtergrondkenmerken, zoals leeftijd en geslacht, spelen geen duidelijke rol.

Tabel 20: Samenhang geldstress met achtergrondvariabelen positief financieel gedrag en BNPL

	Geldstress Model 1 (gedrag)	Geldstress Model 2 (gedrag & BNPL)
Geslacht vrouw t.o.v. man	+	0
Leeftijd	0	0
Inkomen laag t.o.v. hoog	+++	+++
Inkomen midden t.o.v. hoog	0	0
Opleiding midden t.o.v. laag	0	0
Opleiding hoog t.o.v. laag	0	0
Uitwonend t.o.v. thuiswonend	0	0
Actief sparen	---	---
Bijhouden financiële administratie	+++	+++
Budgetteren	+	0
Niet lenen voor dagelijkse uitgaven*	---	---
Terughoudendheid met uitgaven*	---	---
BNPL soms t.o.v. nooit	Niet meegenomen	0
BNPL vaak t.o.v. nooit	Niet meegenomen	+

* Let op: deze schalen zijn omgeschaald.

** Een plusje (+) betekent een positieve significante samenhang met geldstress (hoe hoger de score, hoe meer geldstress). Een minnetje (-) betekent een negatieve significante samenhang met geldstress (hoe lager de score, hoe minder geldstress). Een 0 betekent dat er geen significant verband is gevonden. Hoe meer plusjes of minnetjes, hoe sterker de samenhang.

We zien in model 2 dat vooral het vaak gebruikmaken van BNPL samenhangt met meer geldstress, en niet het soms gebruikmaken van BNPL ook als we corrigeren voor achtergrondkenmerken en financieel gedrag. Over de causaliteit van de samenhang kunnen we geen uitspraken doen. Het kan zijn dat BNPL financiële stress veroorzaakt. Maar het kan ook zijn dat jongvolwassenen die financiële stress ervaren juist BNPL gebruiken om alsnog hun gewenste aankopen te kunnen doen. In beide gevallen is dat een negatief verschijnsel. We willen aan de ene kant financiële stress vermijden, en aan de andere kant leiden (te) dure financieringsopties of dat nu BNPL of krediet tegen hoge rentepercentages is meestal niet tot een duurzame oplossing bij financiële problemen.

Literatuur

Flanderijn (2024). *Nederlandse jongeren in rode cijfers: de schuldenproblematiek van de jonge generatie*.

https://www.flanderijn.nl/downloads/Onderzoek_Flanderijn_Panelwizard_Jongeren_schuld_enproblematiek_4_2024.pdf

Hilbert, L., Noordewier, M. & Dijk, W. van (2022), The prospective associations between financial scarcity and financial avoidance. In: *Journal of Economic Psychology*, 102459.

Horsen, C., Lamers, S., Groen, A., Houtsma, N., Van Dijk, W., Van Dillen, L., & Kurtenbach, N. (2022), *Geldstress bij jongeren. Een longitudinaal onderzoek naar geldstress bij jongeren*. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-geldstress-bij-jongeren-2022/>

Kempson, E., Finney, A., & Poppe, C. (2017), *Financial Well-Being. A Conceptual Model and Preliminary Analysis*. Project Note no 5-2017. SIFO. <https://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/geography/pfrc/pfrc1705-financial-well-being-conceptual-model.pdf>

Nibud (2023), Jongvolwassene richt zich financieel vooral op de korte termijn. <https://www.nibud.nl/nieuws/jongvolwassene-richt-zich-financieel-vooral-op-de-korte-termijn/>

Bijlage 1 | Onderzoeksoptzet

1.1 Verkennend kwalitatief onderzoek

- **Methode:** 2 online groepsgesprekken van 1,5 uur op 16 en 17 oktober 2025
- **Doelgroep:** jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 27 jaar
 - Man/vrouw (50 procent/50 procent)
 - Spreiding naar leeftijd en opleidingsniveau (mbo/hbo/wo)
 - Merendeel zelfstandig wonend
 - Zoveel mogelijk werkend (loondienst/zzp'ers/etc.), eventueel op zoek naar een baan.

- Respondentenoverzicht: online groep 1 (90 minuten)
 1. Vrouw, 22 jaar, woont met huisgenoten in Amsterdam, masterstudent. Geldtype: tussen spaarder en rekenmeester;
 2. Man, 25 jaar, werkt bij advocatenkantoor, woont met huisgenoten in Amsterdam. Geldtype: rekenmeester, investeert liever dan te sparen;
 3. Man, 19 jaar, woont bij ouders, studeert bedrijfskunde. Geldtype: rekenmeester én big spender;
 4. Man, 24 jaar, woont in Leiden, werkt bij geopolitiek instituut. Geldtype: tussen rekenmeester en big spender;
 5. Vrouw, 25 jaar, woont met vriend in Roosendaal, werkt in gehandicaptenzorg. Geldtype: big spender.

- Respondentenoverzicht: online groep 1 (90 minuten)
 6. Vrouw, 26 jaar, samenwonend, huur, nagelstylist(e), eigen onderneming en salon. Geldtype: geldchaoot/big spender;
 7. Man, 27 jaar, samenwonend, huur, ondernemer (online marketingbureau + bordspellen-webshop in opbouw). Geldtype: rekenwonder (gedisciplineerd);
 8. Vrouw, 27 jaar, samenwonend, huur, leerkracht groep 8. Geldtype: rekenmeester én big spender
 9. Man, 26 jaar, alleenstaand, huur, sales engineer (technisch productiebedrijf). Geldtype: big spender én rekenmeester/superspaarder, geen geldchaoot;
 10. Vrouw, 27 jaar, samenwonend, huur, wetenschappelijk onderzoeker (huisartsgeneeskunde). Geldtype: geldchaoot (partner is rekenwonder en beheert vaste lasten).

1.2 Kwantitatief onderzoek

- **Doelgroep:** jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 27 jaar
- **Netto steekproef:** De vragenlijst is volledig ingevuld door 1.509 respondenten van 18 t/m 27 jaar. Deze steekproef is representatief voor werkende jongvolwassenen van 18 t/m 27 jaar op leeftijd en geslacht. Het onderzoek is gewogen op geslacht en leeftijd.
- **Werving respondenten:** Online vragenlijst via panel Dynata (www.dynata.com).
- **Veldwerkperiode:** Het veldwerk is uitgevoerd van 11 november tot en met 1 december 2025.
- **Leeswijzer:**
 - Percentages in tabellen: de percentages in de tabellen zijn afgerond op hele cijfers. Bij het optellen van percentages worden de nauwkeurige cijfers gebruikt. Vanwege de afrondingen kan het voorkomen dat de percentages in de tabellen en figuren niet altijd optellen tot 100 procent.
 - Onderstreepte percentages in de tabellen wil zeggen dat deze percentages significant afwijken van het gemiddelde van de betreffende groep.

Bijlage 2 | Achtergrondgegevens

De steekproef is gewogen naar de percentages van het CBS (2024) zodat de steekproef representatief is op de kenmerken geslacht en leeftijd. Tabel 21 beschrijft de ongewogen en gewogen steekproef naar geslacht, leeftijd, inkomen, type inkomsten, woonsituatie en type huis.

Tabel 21: Achtergrondkenmerken gewogen en ongewogen (n=1.509)

		Ongewogen %	Gewogen %
Geslacht	Man	49	51
	Vrouw	51	49
	Anders	<1	<1
Leeftijd	18-22 jaar	47	48
	23-27 jaar	53	52
Inkomen*	Laag (<1.800)	34	33
	Midden (1.800-3.500)	45	45
	Hoog (>3.500)	21	22
Inkomsten	Vast inkomen	56	56
	Wisselend inkomen	43	43
	Niet iedere maand inkomsten gehad	1	1
Woonsituatie	Thuiswonend	35	35
	Zelfstandig	65	65

Bron: CBS, 2024

Bijlage 3 | Stellingen van positief financieel gedrag

Actief sparen

Tabel 22: Mate waarin jongvolwassenen actief sparen, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik probeer geld te sparen zodat ik in de toekomst ergens op kan terugvallen	14	18	68
Ik probeer regelmatig wat geld te sparen, ook al is het maar een klein bedrag	12	19	69
Ik zorg er altijd voor dat ik geld heb gespaard voor minder goede tijden	15	22	63

Tabel 23: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met stellingen rond actief sparen, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik probeer geld te sparen zodat ik in de toekomst ergens op kan terugvallen	68	<u>72</u>	<u>63</u>	68
Ik probeer regelmatig wat geld te sparen, ook al is het maar een klein bedrag	69	<u>73</u>	<u>62</u>	73
Ik zorg er altijd voor dat ik geld heb gespaard voor minder goede tijden	63	66	59	62

Terughoudendheid uitgaven

Tabel 24: Mate waarin jongvolwassenen terughoudend zijn in uitgaven, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik heb te weinig geld omdat ik te veel uitgeef	40	25	34
Ik heb de neiging om dingen te kopen, zelfs als ik ze niet echt kan betalen	38	23	38
Ik haal meer voldoening uit geld uitgeven dan uit het sparen voor later	31	29	40

Tabel 25: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond terughoudendheid uitgaven, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik heb te weinig geld omdat ik te veel uitgeef	34	<u>26</u>	35	<u>54</u>
Ik heb de neiging om dingen te kopen, zelfs als ik ze niet echt kan betalen	38	<u>29</u>	40	<u>58</u>
Ik haal meer voldoening uit geld uitgeven dan uit het sparen voor later	40	<u>33</u>	40	<u>56</u>

Budgetteren

Tabel 26: Mate waarin jongvolwassenen budgetteren, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Wanneer ik inkomen ontvang, plan ik hoe ik dat ga gebruiken	22	25	53

Tabel 27: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond budgetteren, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Wanneer ik inkomen ontvang, plan ik hoe ik dat ga gebruiken	53	<u>48</u>	55	<u>62</u>

Bijhouden geld

Tabel 28: Mate waarin jongvolwassenen hun geldzaken bijhouden, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik weet hoeveel geld ik de afgelopen week heb uitgegeven	19	26	55
Ik weet hoeveel geld ik momenteel beschikbaar heb op mijn bankrekening	12	17	70
Ik bekijk vaak het banksaldo van mijn bankrekening	14	21	65

Tabel 29: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond het bijhouden van geld, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik weet hoeveel geld ik de afgelopen week heb uitgegeven	55	55	54	58
Ik weet hoeveel geld ik momenteel beschikbaar heb op mijn bankrekening	70	73	<u>66</u>	73
Ik bekijk vaak het banksaldo van mijn bankrekening	65	67	<u>60</u>	72

Niet lenen voor dagelijkse uitgaven

Tabel 30: Mate waarin jongvolwassenen lenen voor dagelijkse uitgaven, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik leen vaak geld om dagelijkse uitgaven te betalen	57	16	28
Ik leen vaak geld om schulden af te betalen	60	17	23
Ik heb vaak een negatief saldo op mijn bankrekening	58	17	25

Tabel 31: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stelling rond lenen, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik leen vaak geld om dagelijkse uitgaven te betalen	28	<u>18</u>	31	<u>45</u>
Ik leen vaak geld om schulden af te betalen	23	<u>16</u>	24	<u>40</u>
Ik heb vaak een negatief saldo op mijn bankrekening	25	<u>15</u>	27	<u>43</u>

Bijlage 4 | Stellingen van geldstress

Geldtekort

Tabel 32: Mate waarin jongvolwassenen geldtekort ervaren (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik heb vaak te weinig geld	41	23	35
Ik kan vaak mijn rekeningen niet op tijd betalen	54	20	26
Ik heb vaak geen geld voor de dingen die ik echt nodig heb	47	23	30

Tabel 33: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond geldtekort, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik heb vaak te weinig geld	35	<u>26</u>	38	<u>54</u>
Ik kan vaak mijn rekeningen niet op tijd betalen	26	<u>18</u>	27	<u>43</u>
Ik heb vaak geen geld voor de dingen die ik echt nodig heb	30	<u>22</u>	33	<u>47</u>

Piekeren

Tabel 34: Mate waarin jongvolwassenen piekeren, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik vraag me de hele tijd af of ik wel genoeg geld heb	33	25	43
Ik vind het vaak lastig om over iets anders na te denken dan over mijn geldzaken	42	24	33
Ik maak me vaak zorgen over geld	28	27	45

Tabel 35: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond piekeren, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik vraag me de hele tijd af of ik wel genoeg geld heb	43	<u>35</u>	44	<u>61</u>
Ik vind het vaak lastig om over iets anders na te denken dan over mijn geldzaken	33	<u>24</u>	35	<u>53</u>
Ik maak me vaak zorgen over geld	45	<u>38</u>	43	<u>62</u>

Korte termijn

Tabel 36: Mate waarin jongvolwassenen bezig zijn met de korte termijn, percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen. De rest zie ik later wel.	41	25	34
Door mijn financiële situatie, leef ik van dag tot dag.	43	24	33
Ik houd geen rekening met dingen die ik over een tijdje moet betalen.	46	23	31

Tabel 37: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond korte termijn, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen. De rest zie ik later wel.	34	<u>24</u>	37	<u>49</u>
Door mijn financiële situatie, leef ik van dag tot dag.	33	<u>23</u>	34	<u>54</u>
Ik houd geen rekening met dingen die ik over een tijdje moet betalen.	31	<u>25</u>	30	<u>48</u>

Controle

Tabel 38: Mate waarin jongvolwassenen controle ervaren, in percentages (n=1.509)

	(Helemaal) oneens %	Neutraal %	(Helemaal) eens %
Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over mijn geldzaken.	42	24	34
Het lukt mij niet goed om mijn geldzaken zelf te regelen.	46	25	29
Als ik aan mijn geldzaken denk, dan voel ik mij machteloos.	43	21	36

Tabel 39: Percentage jongvolwassenen dat het (helemaal) eens is met de stellingen rond controle, naar gebruik achteraf betalen (n=1.509)

	Totaal (n=1.509) %	BNPL nooit (n=685) %	BNPL soms (n=539) %	BNPL vaak (n=285) %
Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over mijn geldzaken.	34	<u>27</u>	33	<u>54</u>
Het lukt mij niet goed om mijn geldzaken zelf te regelen.	29	<u>20</u>	29	<u>50</u>
Als ik aan mijn geldzaken denk, dan voel ik mij machteloos.	36	<u>27</u>	39	<u>53</u>